

Du är Lina Wallert. Du föddes 1949, 1982 är du alltså 31 år gammal. Du är dagsköterska på Norrtälje lasarett. Förut bodde du i Stockholm på Luntmakargatan 7 med Mamma och Stellan, din lillebror. Nu bor du i ett kallt och vitt sköterskerum på sjukhusområdet. Det Passar dig, för du är också kall och vit. Mest på utsidan.

I början på femtiotalet packade din Pappa sina kappsäckar och gick. Du minns inte hur han såg ut, du var ju ändå så ung då. Du har kanske sett foton.

Du fick en annan Pappa som var mycket bättre, mosters man, Alexander. Han var fantastisk. Mamma och Lina och du tillbringade somrar, jular, påskor, helger hos dem, på ön Granhamn; det var er ö. Det här handlar om dig, din syster, dina kusiner (Petter och Rina), men framför allt om *Pappa*.

Kära Ni,

tänk er Göteborg. Tänk er vampyrer. Tänk er vampyrer – i Göteborg. Inga spår efter Alex är ett vanligt friformsäventyr. Äventyret handlar om mig och därför är det väl inte mer än rätt att jag skriver detta förord. För för mig är Inga spår efter Alex speciellt just för att handlar om mig, men för er kommer det med stor sannolikhet bara att vara ett vanligt äventyr; kanske kommer ni att komma ihåg någonting, kanske en träffsäker mening eller ett fantastiskt samspel, kanske kommer allt att vara glömt när ni lämnar rummet, vem vet? Jag försöker inte göra er negativt inställda – men ni måste förstå att det handlar om mig, inte om er; jag är stjärnan här, inte ni. Det är bara så, det är inte jag som har skrivit det.

Om vad handlar Inga spår efter Alex? Inga spår efter Alex handlar inte om vampyrer, jazzande brinnande dvärgar eller om mörka hemligheter. Inga spår efter Alex handlar om mig, det handlar om minnen och drömmar, om hur minnet sviker oss gång på gång, om missuppfattningar och om riktiga och felaktiga slutledningar. Rättelse: meningen är att Inga spår efter Alex skall handla om allt detta, men till syvende og sist är det ni som väljer vad äventyret faktiskt skall handla om. Beslutet är ert – och mer er menar jag inte Er, utan er alla: Stellan och Lina; Petter och Rina. Det här är till för er.

Märk väl: allt som står i detta häfte är tvivelsutan sant. Många timmar satt jag i länstolen i mina engelska filttofflor med benen invirade i en filt och läste korrektur. När jag slutligen var klar övervakade jag

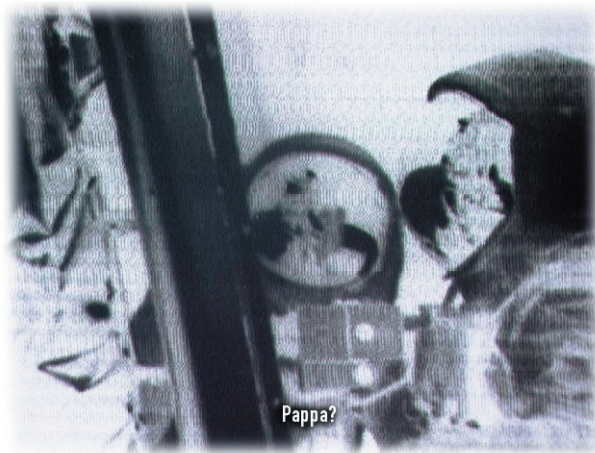
själv hela rättningsprocessen och stod själv vid valsarna för att försäkra att allt gick rätt till vid dupliceringen. Stavfel kan kanske förekomma, men innehållet är sant. *Vad är då sanning? Vems sanning? Sanning för vem?* Och det är här vi kommer tillbaka till ämnet igen, sanningen. För vad har verkligen hänt? Och hur upplevs de verkliga skeendena? Finns det flera sanningar och är de isåfall subjektiva och/eller ömsesidigt uteslutande? Och en sak till: att sanningen åldras som vin. *För det som hände 1969 kanske inte alls har hänt 1982, eller omvänt, och åtminstone inte på samma sätt.* Är mina minnen mina minnen?

Vad viktigare är, är att allting redan har hänt, eller så hände det inte. Ännu viktigare är att ingenting viktigt kommer att hända. Nu vet ni, det finns inga mörka hemligheter som skall upptäckas. Det är ni som måste fylla äventyret med innehåll, förlänga era tidigare liv, liv som Stellan och Lina; Petter och Rina. Ni kommer att förstå, småningom, ge er till tåls.

Min son Petter drömmer om att bli en stor författare. Det kommer han aldrig att bli, men det hör inte hit. Hursomhelst är det han som har satt samman dessa häften. Min blygsamhet förhindrar mig från att göra några större ingrepp; jag har bidragit med vissa vackra meningar och strukit andra. Jag ville inte att språket skulle vara så mustigt och löddrigt. Jag ville att vi skulle ta det litet lugnare och tänka efter före. Jag ville bara att det skulle vara vackert. För det är fint, när det är vackert. Vi ses på den andra sidan.

Vänligen,

Dappa

I en notis i Expressen nyligen kunde man läsa att en tolvårig pojke hade fått armen avbiten av en haj men att hans farbror hade jagat ikapp hagen, bant isär dess käftar och tagit tillbaka armen. Nu hade läkare sytt fast armen igen och allt var frid och fröjd. Detta hände naturligtvis i Amerika, var annars?

Tänk er Stockholms skärgård. Tänk er en Pappa som denna amerikanska farbror. Tänk er denna Pappa – i skärgården.

I.

Att leva på vår ö var inte alltid som att leva på en skärgårdsö. Ibland var det mer som att leva på en söderhavsö, på yttersta spetsen av något kargt i en Grekisk övärld eller någonstans i Syditalien. Men det var trots allt en skärgårdsö.

På vår ö bodde ingen Österman. Ej heller någon västerfeigubbe eller Söderman. Vi bodde där: Wallert och Söderlind. Pappa, Mamma, Mamma, Stellan, Lina, Rina, Petter, Johansson, Hermansson, Håkansson och tusen andra. Affärsbryggan sköttes och ägdes av Gunnarsson. Också kiosken.

Alla var vi skärgårdsbor. Men det var ingenting man talade om. Det var först senare. Vi var alla skärgårdsbor och rospiggar. Oavsett. Från Tjockö till Räfsnäs till Telje.

Vi hade inga invandrare. Vi hade fastlandsbor. Rospiggarna var inte fastlandsbor. Stockholmarna var inte rospiggar.

Att leva på vår ö var inte alltid som att leva på en skärgårdsö: vi översvämmades inte av sommargäster. När industrisemestern började ockuperades inte tältplatser av tält eller naturhamnar av båtar. På affärsbryggan satt inte Gunnarsson med ena foten på dieselpumpen med sin cigarett och såg anstormningen. Ön blommade inte upp. Vår ö var alltid lika öde. Vår som vinter. Sommar som höst. Det är faktiskt sant.

Vi var alla skärgårdsbor, skärgårdsbor och rospiggar. Men det var ingenting man talade om. Så var det bara. Precis på samma sätt som en pojke är en pojke och en flicka en flicka. Det är ingenting man talar om. Så är det bara. Det är först senare. Det är då det börjar bli farligt.

Vårt hus låg på vänstersidan när man seglade in i viken. Rakt fram affärsbryggan, snett till höger systrarna. Men det var också senare, och det skall vi heller inte tala om.

Vi kallade viken för Stillhetens hav. Pappa kallade vi för Pappa men han hette Alexander och alla andra kallade honom för Alex. Pappa var sjöpolis och varje morgon klockan åtta hördes ljudet i viken av polisbåtens tvåtaktsmotor och Pappa satte på sig poliskasken och gick nedför stigen ned till bryggan som fortfarande var daggvåt och klev upp på däck med en hand på relingen. Varje morgon vände han sig om så att han stod i fören när båten backade ut från bryggan och vinkade mot oss och log ett bländvitt leende. Samma leende som vi alla har på kortet, som vi fick av mamma sen när vi borde ha flyttat ut, och sedan försvann han bakom träden och båten vände sig och man kunde höra det avtagande motorljudet. Stillhetens hav blev åter stilla och eftersom det äntligen var sommar gick det utmärkt att vända sig inåt väggen och dra upp täcket och somna om. Vakna senare, alltid just detta senare, av kaffedoften. Masa sig ut i köket i söndriga engelska filttofflor och morgonrock och dricka en kopp med väldigt mycket mjölk i och lyssna på sjöfåglarna och båtarna och vinden. Titta ut på tomten och undra vad klockan var – inte för att man hade bråttom utan bara för att man var intresserad, för att jämföra mot gårdagen, för att hålla koll på statistiken. Fundera över dagen, byta om till gårdagens gamla paltor och sedan gå uppför tomten till Storhuset där mammorna varit igång sedan sjutiden och nu satt och väntade på sjörapporten och löste sommarkrysset i Allers och Svensk Damtidning. Det kan verka sorglöst. Man behöver inte ens anstränga sig.

Men det var då och nu är nu och nu är Pappa död och begravd, hans aska är spridd över havet i isrännan som han själv for på så många gånger mellan viken och Räfsnäs. Pappas skugga som hängde som regntunga skyar över vår ö. Pappas aska som förångades med vattnet till moln och sedan regnade ned på oss, hela sommaren efter, utan att molnen för den skull blev ett dugg blekare. Vi var alla svarta nu. Solstrålarna nådde oss inte längre. Vi trodde inte att Pappa kunde dö.

2.

Jag vill säga detta en gång: skärgården är inte nödvändigtvis sommar, det blir vinter också. Man kan gå på isen mellan öarna. Romantik *är* inte nödvändigtvis vackert.

3.

Återvändo; att återvända. Trots att vi var här också på påsken och jularna är det mest somrarna jag minns. Träden hade friska, gröna löv som rasslade i vinden. Asp och björk och ek. När jag ser stugan nu är det som om det vore en annan stuga, snön ligger i tjocka ölmagar över tomten. Nere vid bryggan ligger isen tjock och obruten. Ingen Pappa har klivit ned med yxa och spett och huggit och bánt en ränna och hållit den öppen under vintern. Båten är uppdragen och lagd på rygg, kölen uppåt som en isblå tuppkam. Snö snö snö. Bomullstussar kring de röda stugorna. Sjöboden, Barnens hus och Storhuset, förbundna med en upptrampad stig.

Det stiger en tunn strimma rök mot himlen från skorstenen på Storhusets tak. I fönstret hänger en julstjärna trots att det bara är november. Träden och häckarna är nakna och avskalade. Man kan se från ena tomten till den andra. Borta vid komposten står granarna nedbäddade. Istappar som vampyrtänder från stuprännan. Snöglopp i sista stadiet av smältning på dörrmattan. Doften av nybryggt kaffe.

Pappa brukade alltid möta oss, hämta oss vid Räfsnäs med båten. Vi stod och spanade efter träbåten med Pappa vid rodret, längst bak vid den gamla Evinrudemotorn som hostade och spottade blod men som aldrig gav tappt. Han sattstod alltid längst bak, med handen på rodret och andra handen för ögonen till skydd från solen. När han såg oss vinkade han alltid, och vi och alla andra på kajen som inte visste bättre vinkade tillbaka. På så sätt blev Pappas ankomst alltid storstilad, kajen var fylld med förväntan inför vem det var i den lilla båten, nervös pinsam undran över vem det var de vinkat till. Pappa lade till vid bryggan, kastade tampen till Stellan och räckte mig handen och hjälpte mig ned i båten. Tog väskorna från kajen och lade i fören och lade en presenning över. Fick tillbaka tampen av Stellan och jag gav båten en knuff och Pappa gav motorn en signal att sluta gå på tomgång och vi vände båten, passerade militärbåtarna på högersidan som alltid var så stora när man såg på dem nedifrån fast de såg små ut från bryggan. Sedan satte vi kurs mot Granhamn och Pappa klappade sittdynan bredvid sig till signal att Stellan skulle komma bak och sätta sig. Jag satt i mitten på lådan med sjökort och flytvästar. Vi sade aldrig någonting, satt bara tysta och lyssnade på Evinrudemotorn och på havet. Vi var inte framme ännu, Pappa skulle inte säga hej förrän framme vid bryggan.

Det var så det alltid hade varit. Men inte nu. Den här gången hade vi åkt ut med passbåten själva, suttit vid ett slarvigt oljat träbord och haft filter om benen. Tittat på öbor som tittat på oss. Sett katter i flyttburar och småbarn i orange flytvästar. Stellan hade till och med rökt och det fanns

inte utrymme för några förmaningar. Sedan hade vi gått tillsammans från ångbåtsbryggan, passbåten gick inte ända in längre, ensamma, omötte genom den snöbadande skogen upp till tomtens baksida, gått genom nysnön som var alldeles orörd fram till dörren och ringt på. Inte för att det var låst, för det var det inte. Inte för att vi kände oss nödgade att göra så. Inte för att det hörde till kutym för det gjorde det inte heller. Vi ringde på för att göra dem uppmärksamma på vår ankomst, för att på något sätt signalera att vi var där. För att åtminstone bli litet mötta. Ställde skorna på skostället efter att ha slagit av nysnön mot dörrmattan. Såg ut genom fönstren över tomtens framsida, ned mot vårt gamla hus, Barnens hus där det var ljust och tänt och Rina syntes i fönstret. Det var klart, molnfritt, och våra fotspår skulle frysa övernatten och förvaras intakta till morgonen. Spår efter Stellan. Spår efter Lina. Inga spår efter Alex.

4.

Pappa var inte rädd för havet. Inte ens när det frusit till is. Han gick alltid tvärs över viken och mellan små öar och kobbar med sina snörkängor med isdubbar undertill och gummisula. Skidor åkte han ofta, till affären för att handla och drog pilsnerbacken efter sig över isen i ett rep om magen. Det var tampen på repet som en gång fäst köksdörren efter polisbåten och gungan vid trädet nere vid vattnet. Snön låg i vita drivor över tomtmarken och i glipan mellan fönsterkarmarna och fönsterglasat frös kondensvatten till is som hotade att spräcka träet om inte vi gick ut ibland och rotade bort det med en skruvmejsel som låg på en bräda över ytterdörren just för detta ändamål. Det hängde istappar som vampyrtänder i husknutarna, och av någon anledning rensade Pappa aldrig där. Det hände aldrig någonting, de ramlade aldrig ner och krossade någon, men hade väl heller inte skadat någon för det var så kort till marken. Inte som i stan där tapparna har tio meter ned. En gång såg jag hur det föll en stor iskoka från stuprännan bara en meter från ett barn i en barnvagn. Eller så är det någon annans minne. Kanske Stellan. Jag vet inte.

5.

Pappa monterade upp teleskopet nere hos oss så att Stellan skulle slippa gå hela vägen upp till Storhuset hela tiden, och speciellt inte om natten. Det var rött som löven, med en metallisk glans och fyra små rattar för att justera skärpan tror jag, höjden och för att låsa benen i en fast position. Han ställde in en speciell träplatta och borrarade tre hål som han stack ned benen i och kontrollerade att de viktigaste delarna av natthimlen gick att se utan att träden utanför kom i vägen. Ville man se en annan del behövde

man bara skjuta plattan över golvet bort till andra väggen. Under träplattan låg en duk och trägolvet repades inte ett dugg.

6.

Min pappa var polis. Min pappa var astronaut. Min pappa fick träffa statsministern och gamle kungen. Min pappa sade att han hade evigt liv utan att för den skull ha mött eller tagit emot Jesus. Min pappa hade alltid tid med mig. Min pappa sade aldrig "inte just nu" eller "imorgon, kanske". Min pappa hade blåa trikåer under den vita skjortan med en gul och röd triangel med ett stort "S" på. Min pappa lät mig sova ute på tomten i tält.

Min pappa var med om månlandningen, det var han som satt i det sista segmentet – det som gick i omloppsbanan runt månen i väntan på att Armstrong och Aldrin skulle bli klara nån gång. När allas blickar var vända mot månen, och ett litet steg för Niel Armstrong men ett jättekliv för alla andra, öppnande Pappa en kall pilsner och tittade ut i världsrymden och på klockan. Pappa orkade inte med berömmelsen. Han sade att rymdfönstret såg ut precis som en sådan där rund båtventil.

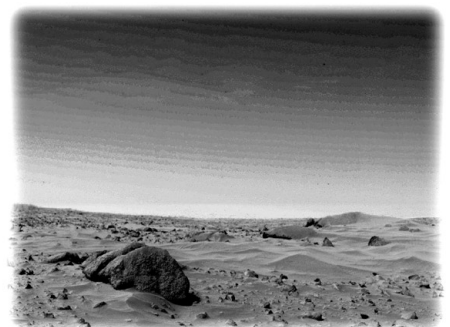
Min pappa låg lågt här, kom och gick som han ville. Min pappa var världens bästa pappa. Min pappa och jag hade hemligheter för alla andra. Min pappa fanns på riktigt.

7.

Rina är äldst. Sedan Jag. Sedan Petter. Sist Stellan. Jag sover i överslaffen uppe på övervåningen; vi har fyra våningssängar i ett stort rum med två fönster, ett åt öster och ett åt väster. Väggarna löper rakt en halvmeter innan de blir tak och sluttar, faller inåt och stöder sig på varandra och på taknocken för att inte störta in. Österfönstret är rakt och högt och smalt och vetter ut mot trädgården. Västerfönstret är bredare, litet snett och vetter ut mot Stillhetens hav.

8.

Vårt hus är barnens hus. Stellan's planscher pryder väggarna, i stora byrån ligger våra kläder och i den lilla byrån finns mina och Rinas. Klänningar och kostymer i garderoben på bottenvåningen. Den enda möbelen som inte är till för oss är ett gammalt arbetsbord, Pappas gamla. Det går sprickor i träet som obeslutsamma rynkor i gammal hud och solljuset speglar sig i lackflagor och den luktar polish och polityr. Där ligger alla Pappas gamla tidningar och papper och pennor. Numer används

Mars

det bara till deklarationen; Pappa sitter nere hos oss och räknar debet och kredit och kräver av oss att det skall vara knäpptyst och lugnt. Vi lägger en soffkudde i den gamla moraklockan. Det krävs bara att en penna ligger fel på skrivbordet för att Pappa skall bli störd, fågelkvitter eller att Mammorna frågar om han ändå inte skall med ut i båten. ”Det kan ju inte vara hälsosamt att bara sitta och räkna och skriva dagarna i ända.”

Hur väl de vill, hur fel det blir. Pappa kräver att få vara ifred, att få hålla siffror i huvudet utan att behöva svara på frågor stup i kvarten. Ibland måste Pappa försvinna en stund, en timme eller två, i ensamhet, bara för att kunna komma tillbaka igen.

9.

Bottenvåningens enda rum och kök luktar honungsmjolk och ostsmörgåsar. Förmodligen inte egentligen, men det är så förknippat med Linas honungsmjolk och ostsmörgåsar att man knappt kan vara där utan att känna just den lukten, vare sig den finns där eller ej. På så sätt är den egentligen alltid där.

Hur många kvällar har vi inte suttit där, uppkurade i tevesoffan framför teven och sett på Snobbar som jobbar, Helgonet, Drop-in, Polarstation Zebra svarar inte och Casinorevyerna? Den minimala hallen luktar mest Pappas oljerock och stövlar som han hänger där för att han inte får ha den i Storhuset för mammorna. På dörrmattan står det ”välkommen” med Coca-Cola-stilen, även om mycket av texten har skavts bort, trots att vi nästan alltid går barfota. Det är bara på morgonen och på kvällen, när det är blött och kallt i gräset, som träskorna åker på. På något sätt blir det alltid så att träskorna hamnar nere hos oss, som ett krigstidslager av skor, höga drivor av skor, och vi lånar träschor från Storhuset när vi går ned som också hamnar här, blir kvar här, flyttar hit, emigrerar. Pappas svarta träschor med stänk av vit målarfärg också. De brukade säga att vi snart kunde öppna en affär.

10.

Strindbergs samlade står hoptryckta på två hyllplan. Det är gröna ryggar, något vattenskadade, med guldtryck. Han fick dem istället för guldklocka och sedan flyttade han dem ned hit eftersom det stressade honom att de stod där olästa. Strindberg visste något, som vi inte vet. Brukade Pappa säga. Jag öppnade en novellsamling men stötte på ett ehuru på förstasidan och i slutändan läste jag Nordisk familjebok från pärm till pärm istället eftersom ordböckerna fanns uppe i storhuset och inte under några

omständigheter fick flytta hit på samma sätt som träskorna. Böcker var något annat.

11.

Pappa hade en kartong med sig när han kom. Polisbåtens tvåtaktsmotor ekade i viken, Pappa ströp gasen och lät den glida sakta in mot vår brygga som en stor fisk. När den var nästan inne vände han riktning, bromsade upp båten. Karl och Axel kastade åt oss tamparna som vi fäste i bryggan och sparkade ned de blå gummifendrarna som skydd för båtens sida. Karl och Pappa bar ned kartongen, Karl skrattade och log och Pappa plirade mot oss och hade en cigarett i munnen och svettpärlor i pannan. De bar kartongen som var ganska tung uppför stigen mot huset, gick förbi vårt hus innan Pappa stannade upp, stod stilla en sekund och gjorde en överdriven teatralisk min som skulle visa att han glömt något, som om han tänkte till, och sedan backade hela kortegen, vi som var i släptåg efter och karlarna med kartongen, ned till vårt hus och in till oss, genom hallen, förbi Pappas oljerock, över dörmattan och in i stora rummet. Pappa drog fram lågbordet och ställde kartongen ovanpå. Mammorna kom ned från storhuset för att titta de också. Vi var åtta personer i rummet och det var trångt och förväntansfullt. Pappa rev bort kartongpapperet plågsamt långsamt först så att han i ett enda ryck kunde blottlägga innehållet. Vi hickade till, allesamman utom Pappa och Karl som visste förstås, men inte mammorna, när vi såg teveapparaten. Pappa fällde nonchalant upp antennen och lutade den mot kanten i fönstret, stack in kontakten i eluttaget. Teven gjorde ett tjutande ljud och snart såg vi myrorna kriga över skärmen. Pappa visade noga var han lade manualerna och sedan sade han åt Stellan att ta in ettan och tvåan medan han följde Karl ned till båten. De slog ett manligt fast handslag och Pappa lösgjorde själv tamparna med den slocknande cigaretten i mungipan som hängde och slokade som ett blött halmstrå. Polisbåtens motor morrade otäckt och båten försvann ut i Stillhetens hav. Mammorna skakade på huvudet, tänkte väl på hushållsskassan, och försvann tillbaka in i storhuset och snart doftade det köttfärspaj och färskpotatis och fisk. Pappa satt i hammocken och såg ut över tomten och såg nöjd ut. Stellan pillade och skruvade och rattade och finjusterade. Det var innan vi visste att den teven skulle bli vårt fönster mot världsrymden. Och att de inte skulle visa Pappa i sin omlopps bana.

12.

Pappa lärde oss att dyka i från bryggan. Han lärde oss simma och dyka efter en blåmålad sten som han slängde allt längre ut i viken allteftersom

och det var stiltje och vattnet kristallklart som i den grekiska övärlden. Han visade hur man kastar sig i utan att slå emot botten hur nära ned det än är, hur man klarar sig länge under ytan utan luft och hur man andas genom ett vasstrå om man skulle bli förföljd av bovar och banditer. Pappa var full av knep och trix, han saknade botten. Oavsett vad vi tog oss för visste han ett annat eller bättre sätt. Rina simmade bäst av oss allihop. Hon var som en fisk i vattnet, lång och smal och smärt. Hennes vita armar skar genom vattnet och sköt henne framåt med grace och fart. Hon var nästan lika snabb som Pappa och Rina och Pappa tävlade och vi stod vid bryggan och skrek och hejade så att det hördes över hela Stillhetens hav. Rinas kurviga och strömlinjeformade kropp och Pappas bredaxlade, brunbrända. Rinas simtag som knappt krusade vattenytan och hennes korta, svarta hår slickat utmed huvudet. Pappas armar som piskade skummet ur vattnet och sammanbitna tänder och röda ansikte och hals.

13.

Min pappa har sprungit hundra meter på tio sekunder blankt. Min pappa knep en mördare en gång med bara händerna. Min pappa var nästan två meter lång. Min pappa har däckat en tjur med ett enda slag. Min pappa var frisksportare. Min pappa åkte i en av de vita bussarna och räckte en hjälpande hand då det otroliga var verklighet och de oskyldiga var askgrå och undernärda och matades bara tillräckligt mycket för att de inte skulle bli smala nog att försvinna genom staketet. Min pappa var fäktmästare. Min pappa älskade färskpotatis med dill och en klick smör. Min pappa var med i frivilligbrandkåren och flög i slaget om Storbritannien. Min pappa var överste. Min pappa var chef för IB. Min pappa visste att de lyssnade på våra telefonsamtal, att bruset i linorna och klicken är ljuden när de byter band, att det är då det gäller att tala fort, fort, för då har de inga bevis. Min pappa kunde fyra meningar på ryska. Min pappa kunde beställa öl på sexton olika språk. Min pappa visste skillnaden mellan fin och dålig whisky. Min pappa har seglat jorden runt. När Pappa dog skulle Tony Curtis komma på begravningen. Och vice versa.

14.

Pappa köpte skidor till alla utom Petter som fick ta hans gamla avlagda. Isen hade inte lagt sig ännu, men det var skare på snön och det var innan hela mänskligheten samfälligt glömde av att man kunde åka skidor utan i förväg uppkörda spår. Vi gav oss av inåt ön till med termosar med varm choklad, nybakta kanelbullar. Pappa hade vitgrå vinterkläder så att han såg ut som en frivillig i finska vinterkriget fast med röd toppluva med en tofs som hängde i en femton centimeter lång garntråd. Vi låg efter

honom med blicken fästade på skidspåren efter honom och den gröna Fjällrävenryggsäcken som doftade kanel. Vi såg rävar i vinterskrud och harspår och Pappa berättade sådant om skogen som vi inte visste, särskilt inte om vintern. Vi fikade och tittade på isen som blev allt tjockare undan för undan och sträckte sig längre och längre ut från strandkanten. Vi fikade och lyssnade på Pappa som berättade om djuren om vintern, om vinterpälsar och iden och ekorrars vinterförråd och möss som sover under snötäcket. Vi fikade och sedan satte vi på oss skridskor och åkte på vingliga ben över en liten insjö där istäcket var tjockt och skrovligt och Pappa lärde oss att göra piruetter och åttor. Vi fikade och sedan tog Pappa fram såg och yxa och vi gav oss ut var och en för att försöka hitta den finaste granen och Pappa hittade en gran som inte var för hög och inte var för kort och inte hade för stort omfång utan var alldeles lagom. Vi fikade och sedan tog vi oss ut på isen och Pappa sågade upp ett hål för var och en av oss och vi tog våra korta spön och Pappa och Stellan och Petter turades om att sätta på maggot till alla och sedan sänkte vi ned betena under isen och väntade; såg på kondensmolnen från våra utandningar, väntade och väntade på en svag ryckning i linorna. Pappa drog upp fisk efter fisk, han log med hela ansiktet. Han bröt mot reglerna och talade till fisken, lockade på den. Han lösgjorde fiskmunnarna från kroken och visade med händerna hur stor fisken var som han just dragit upp. Rina fick också en fisk och Petter fick två små. Vi fikade, och Pappa delade upp fisken som han dragit upp jämnt mellan oss och själv behöll han bara den stora för att det skulle bli rättvist. Vi surrade ihop grangrenarna så att granen blev nästan konformad och tunnare och lade den på en presenning och spände den efter oss och drog den genom skogen hem och ställde upp den på tomten till allmän beskådan. Vi fikade och sedan åkte vi hem i Pappas spår. Kanelbullarna var sådär färska och goda och smälte i munnen tillsammans med drickchokladen.

15.

Min pappa har fångat sill med bara händerna och dykt efter pärlor i Adriatiska havet. Min pappa har trålat i östersjön och bordats av ryska militärfartyg. Min pappa har jagat björn tillsammans med en negerkung. Min pappa har skakat hand med Gagarin. Min pappa berättade för mig hur det kändes att gå en rymdpromenad.

16.

Pappa bodde en sommar i Grekland tillsammans med Göran Tunström och Leonard Cohen i ett hus på ön Hydra. Solen stekte dem och de blev röda tillsammans. De drack Raki och kräktes tillsammans i ett vitkaklat badrum med ett hål i golvet istället för toalettstol. Allt var bra tills kvinnorna

kom, sade Pappa, och rynkade på ögonbrynen så att de nästan möttes mitt i pannan och rös som av ett obehagligt minne. Ute i vardagsrummet var golvet vulkanrött av rektangulära stenar på diagonalen och i mitten stod en enorm svart flygel med svarta

tangenter som negerkukar och strängar som var så spända att man trodde att pianot skulle implodera vilken sekund som helst. Det fanns inga dörrar, alla dörröppningar hade valvbågar och draperier och när man älskade hördes det ända ned till stranden där vågorna aldrig upphörde att rulla in och rasera sandlott och kärlekskranka meddelanden skrivna med en pinne i sanden. Då och då flöt det upp maneter på stranden och hade man väl bränt sig fanns ingenting annat att göra än att suppa sig full sade doktorn sade Pappa och det var precis vad vi gjorde. Vi söp och skrek och våra fötter svullnade och blev röda som signalkräfter. Vi skrev så att fingrarna blödde och fick märken efter typerna på tangenterna och papperena rullade ihop sig i den enorma middagshettan. Vi satt på taket i solen och skrev i ett ljusrus, kanske det som inspirerade Hrabal, men det var år senare, och då var vi alla hemma igen, Tunström och Cohen och jag, men på olika ställen och av olika anledningar. I kikaren såg man hela ön, fastlandet i fjärran och Kreta som en avlägsen prick i bakgrunden. Pappa hade med sig en bozuki hem och varje gång han spelade på den (han spelade som om det hade varit en gitarr) blev alla som galna, fåglarna lyfte från träden och Bosses och Anns hundar tjöt på andra sidan syrenhäcken. Pappa slog sönder bozukin mot ett klippblock på Ängsö och sedan begravde vi den bakom gamla dasset bakom storhuset och sedan var det inte så mycket mer med det. Jag har alltid velat åka till Grekland.

17.

Min pappa är starkare än din pappa. Min pappa har spelat i samma band som Clabbe. Min pappa vet var gränsen går, även om man själv måste upptäcka den, och inte bara kan berätta och få någon att förstå. Min pappa vet hut. Min pappa sätter ett likamedtecken mellan förnuft och ansvar. Min pappa tycker att det viktiga är att människan kommer till månen, inte att det blir ryssarna eller amerikanerna som vinner. Min pappa är pragmatiker, han åker med den som har raketerna först färdig. Min pappa skulle offra sitt liv för någonting han tror på. Min pappa skulle aldrig ljuga. Min pappa har ryckningar ibland i vänstra ögonvrån.

18.

Minnen. Ibland är de på riktigt. Ibland är det någon som har sagt något, ibland har man bara fått för sig, efterkonstruerat, tänkt en tanke och

tagit den för sann och lagt andra sanningar ovanpå. Ibland är det nästan sant, man har bara missuppfattat. Ibland är det helt fel. Ibland är det en ren lögn. Ens egen eller någon annans. Jag har så många minnen av Pappa som jag vet inte stämmer. Jag vet att det är så, för i böckerna står det annorlunda. Och jag äldre nu, tror inte på allt som alla säger. Önskar inte lika mycket att allt skall vara stort och fantastiskt. Jag trivs bättre i verkligheten.

Vad som förbryllar mig är att jag inte vet vems felet är. Vem har lurat i mig allt detta, är det Pappa? Hur i hela fridens namn kommer det sig att Pappa har sagt allt det här? Hur kunde jag köpa allt det där? Det är väl med det som med allt annat, men det bekommer mig inte. Det var ju rätt oskyldigt, bara att man blir osäker när man vuxit upp. Ibland kommer jag på mig själv med att tro på fullkomliga vansinnigheter. Men det är väl så för de flesta antar jag. Skit samma. Huvudsaken är att jag inte tror på det nu längre.

Det finns så mycket man vet som man inte har någon anledning att ifrågasätta som man har all anledning att ifrågasätta.

19.

Varje sommar åkte vi någonstans allesamman. Till en början åkte vi till Katrineholm, till Bornholm och till Danmark. Sedan tog vi oss längre och längre ut i Europa. Målet var att slutligen nå Grekland, men innan det var dags att åka dit hade vi slutat semestra tillsammans och var och en fick försöka ta sig till Grekland för egen maskin eller nöja sig med Pappas berättelser om hur han var där med någon svensk författare och en musiker från Kanada och drack raki och bar sig åt. Men Danmark gillade vi så mycket att det fick bli en port ut till Europa som vi alltid stannade i på återvägen, liksom för att få välja att åka tillbaka hem igen. Som för att markera att det var ett frivilligt val. Vi stannade i Danmark, i Köpenhamn alltid, en dag eller två på väg hem, skakade av oss vår sista reslusta och njöt av att vara otyglade. Vi var åskledare! Och i Danmark brann vi.

Vi avslutade alltid alla resor på Pumpehuset där vi dansade och lyssnade på musik och såg danska män och kvinnor leva sina sorglösa liv döpta i spadet efter rød pølse och där livets vägsål bestod av valet mellan Tuborg och Carlsberg. Danmarsperioden, och överhuvudtaget danmarksvistelserna, var alltid fantastiska. Sorglösa. Bröllopsartade.

Vi dansade till musiken tillsammans eller med andra. Gick iväg med andra eller var tillsammans hela kvällen. Vi var överens om att vår natt var lättsinnig och egoistisk, den var vars och ens natt och ingen förmanade eller bannade eller tittade snett. Alla var förlåtande och overseende och

entusiastiska, pekade på vackra pojkar och vackra flickor och dansade, gungade med kroppen och sjöng med i musiken. De spelade Downtown med Petula Clark och vi sjöng med i refrängerna som om vi själva varit med och skrivit texten. Det var en bohemisk, tanklös natt som kunde sluta hur som helst, hos vem som helst men som alltid började på Pumpehuset. Vi släppte våra hämningar, dansade ur oss allt det som vi höll tillbaka hemma, hos mammorna, hos Pappa, i Barnens hus på framsidan av tomten och med två våningssängar med fyra bäddar i samma rum, två män, två kvinnor och alla kusiner eller syskon.

20.

Vi tog hackor och spadar och grävde nya rum när det blev för trångt för att dansa. Vi var packade som sillar och hela tiden strömmade det till mer och mer folk och musiken blev hetsigare och hetsigare och de som dansade krävde mer och mer plats och svängrum. Vi grävde oss igenom tegelväggarna så att murbruket sprutade och nådde snart andra grottsystem och nya rum och ytrummen. Trycket bakifrån var högt och så fort vi hittat en ficka var den fylld av dansare med tunna kjolar som smet åt kring benen och trånga jeans med tjafsar. Det ekade i grottorna under Köpenhamns gator och brunnslocken blev väldiga membran som spred djungeltummans budskap i den danska natten. Hela staden pulserade i tre-fjärdedelstakt och lockade ned unga danska män och kvinnor ned till Pumpehuset, ned i fördärvet. En av oss hade arbetat i avloppssystemet och visste att undvika den värsta sörjan. Han pekade men van, dansk hand åt vilket håll vi skulle gräva och lade örat till väggen för att höra om där rann vatten, strömmade gas eller el. Han blev alldeles lerig på vänstersidan om det var norrväggar och på högersidan om det var söderväggar. Vi grävde oss längre och längre österut i alla möjliga bemärkelser och jorden blev marsröd liksom våra sånger. Det var vackert och musiken strömmade genom grottgångarna som möss i ett rörsystem.

Vi stod till knäna i vita möss och ur högtalarna forsade musiken. När vi rörde knäna pep och gnällde de, det var svårt att sätta ned fötterna. Men vi högg och hackade, trots att mössen dog som flugor runtomkring oss där vi drog fram genom Köpenhamns undre värld och bröt ny mark för de danska ungdomarna att dansa på. Vi sprang tillbaka mot utgången, mot bardisken när det blev dags för vätskekontroll och sedan gav vi oss tillbaka för att sätta hårt mot hårt, hacka mot betong, spade mot stenig och blöt jord.

Grundvattnet bröt igenom och spädde ut våra drinkar så att vi slutligen blev leriga runt munnen och alldeles nyktra. Då upphörde dansen och vi gick slokörade och med kopparslagare och muskelvärk genom gångarna,

vårt muskelverk, och nådde ytvärlden igen där solen redan stigit upp och med den hurtbullarna och kontoristerna och byggarbetarna. Byggarbetarna sjöng så att vi fick huvudverk och kastade våra skor efter dem där vi gick hem genom den danska gryningen tillbaka till hotellet. De riste i byggnadsställningarna när vi passerade så att sotflagor och fasadputs regnade ned och fäste överallt på oss så att vi dödströtta var tvungna att ramla in i duscharna på hotellet. Det var vad man på ren svenska kallade för en riktig Helsingborgsfylla och när vi vaknade var magarna sköra och ingenstans i det Gudsförgätna landet kunde man få en kall Ramlösa till bot. Vi ville inget hellre än dö. Det fanns ingenting annat att göra än att fortsätta.

21.

Det är klart att det pratades. Det var en ö. Det var en ganska liten ö. Det var två kvinnor och en man under samma tak. Det är klart att det pratades. Det borde inte göra någon förvånad. Är du man har du redan tänkt tanken.

Jag tror inte att Pappa lät sig bekommas det minsta. Det fanns alltid möjlighet att vrida situationen så att den passade. En man med två kvinnor under samma tak luktade osedlighet i de inavlade skärgårdsbornas intorkade hjärnor; en man med två kvinnor under samma tak som inte förlät sig åt osedlighet var ingen riktig karl. Mansgrisarna är överallt.

De som kände Pappa visste förstås hur det verkligen förhöll sig och då fanns det heller inget behov att tala om det, åtminstone inte när vi var närvarande. Vi visste ingenting, funderade inte. Det var förr, och tanken på sex var inte född ännu. Åtminstone inte för oss. För oss var det inget konstigt med en pappa och två mammor under samma tak. Det hade alltid varit så, det var naturligt.

När jag tänker efter kan jag faktiskt inte komma ihåg en enda situation där vår mamma är med men inte Pappa. Märkligt, egentligen. Det kan inte vara så, jag minns fel förstås, stoppar in en Pappa i alla minnesbilder av köket i lägenheten på nedre botten på Luntmakargatan 7. Pappa var inte alltid vår Pappa, och dessutom var han det bara om somrarna, och ibland om loven, och ibland oannonserat och ibland genom brev. Han kan omöjligt ha varit med jämt, men i minnet är han alltid det, alltid närvarande jämt. Men när jag tänker efter var det alltid vi som kom till dem, inte tvärtom. Egentligen kanske Pappa aldrig var där. Även om det är så jag minns det.

Precis som i barndomstankarna där Pappa är med överallt, i månlandaren, i flygplanen under kriget, i teve, överallt. Till viss del säkert på grund av lögnerna. Eller kanske rövarhistorier är ett bättre namn? För meningen

var väl aldrig att vi verkligen skulle tro honom och lägga det så på minnet? Han var väl bara mån om att få vara det för oss som han ville vara, stålman, riddare, astronaut. Förstod aldrig att det räckte gott med att vara bara Pappa och Polis. Stoppade in sig själv överallt.

22.

Pappa spände en dörr efter polisbåten och lät oss åka. Det var -69. En riktig het, jävla sommar och solstrålarna skar röda streck i huden som föll av i flagor och lämnade vita spår i det torra, törstande sommargräset. Pappa var så slut efter jobbet att han bara kollapsade i hammocken och mamma baddade hans panna med en vit linneduk och vi drack hallonsaft och flädersaft på baksidan av huset där det gudskelov var skugga mestadels. Jag gick ned fyra kilo trots att jag proppade mig full av bullar och rulltårter och låg och flämtade i en solstol med utsikt ut över viken, den som vi kallade för Stillhetens hav.

Det var dörren mellan verandan och vardagsrummet och det var viktigt att Mamma inte fick veta. Såvitt jag minns hade den aldrig suttit i dörren, bara stått lutad mot väggen i sjöboden och tagit plats. Mamma sparade alltid på allt. Mamma sade att man kan aldrig så noga veta. Jag minns att det var -69, för det var året då President Nixon var i Kina, Apollo 11 stod i startgroparna och Pappa fäste dörren efter polisbåten och lät oss åka; satte fingret framför munnen och sade att det var viktigt att Mamma inte fick veta något, och polisbåtens tvåtaktsmotor lyfte upp oss och dörren så att vi gled på ytspänningen som en skräddare och vi blev solbrända och saltstänkta där vi for i skytteltrafik mellan Räfsnäs och Fejan på den oljade dörren.

Polisbåten hade ett djupblått skrov och resten var bländvitt, vi tjänade fyra kronor varje lördag genom att putsa och skura båten, men det var inte så mycket för pengarna som för att båten skulle vara där som vi gjorde det. Vid vår brygga låg polisbåten, stor och vacker och pampig och olik alla andra båtar på bryggorna som låg utmed Stillhetens hav. Den enda båt som

kunde mäta sig med den var teaterbåten, men den var för stor för att lägga till vid affärsbryggan och fick nöja sig med ångbåtsbryggan tvärsöver ön på andra sidan och det var så långt bort att då räknades det inte. Vi tjänade en krona var och varje lördag lade vi samman varsin tjugofemöring av de fyra så att vi fick en krona tillsammans och med de pengarna tog vi roddbåten och rodde över till affärsbryggan och gick till kiosken och plockade en hel påse med tvåöres och femöres och sedan satt vi och åt och åt på framsidan för att hinna innan kolorna smälte till en enda klump i hettan. Sedan lade vi dörren i vattnet nere vid bryggan och polisbåtens motor spann och kom upp i varv och sedan förde kaptenen spaken framåt och släppte lös motorkrafterna, propellrarna sprutade vatten och tryckte oss framåt med ett sjuhelvetes ryck och man höll så hårt om repet att man fick mönstrade avtryck i huden. Det var femton meter lina mellan båten och dörren och vi stålsatte oss för rycket. Polisbåten stegrade sig och slungade hav och skum åt sidan. Vi red i kölvattnet och såg vågorna slå mot stränderna så att båtarna vid bryggorna guppade och slet i sina förtöjningar som om de blev inspirerade och fick lust att följa med. Pappa stod i aktern med händerna på relingen och log mot oss med hela ansiktet. Som om det var han som stod på dörren; som om han kunde se och uppleva det genom oss; som om det kittlade eller retade ett gammalt minne.

23.

Så länge jag kan minnas har Pappas födelsedag firats väldigt intensivt. Förmodligen av flera anledningar. Dels är Pappa mycket för att fira: allt från jular till midsomrar och namnsdagar. Dels är Pappa väldigt egenkär. Dessutom är det två mammor som går på i köket, skriver invitationer, placeringslistor och slamrar med koppar och fat. Lever man under samma tak som dessa tre organisatörer under hela juni månad då kakor bakas, brännvin kryddas och alla möblerna i vardagsrummet bärs ut i trädgården så att mopparna och trasorna skall nå överallt och i alla hörn är det lätt att sakna ork då det till slut faktiskt är Pappas födelsedag, och gästerna står i farstun med finkläder och presenter. Pappa slår i av sina egenkryddade snapsar, ibland faller det ett stillsamt juliregn och mellan lunchmaten och kaffet håller farbror Anton sitt stora tal till Pappa fast mest till sommaren och nöjet att få samlas och prata om allt. Ibland tänker jag att några av gästerna kommer mest för att få höra farbror Anton. Bosses och Anns hundar springer runt runt och tigger vid bordet och vi måste mata dem i hemlighet eftersom vi inte får.

Litet senare drar vi oss undan, alla kusinerna, ned till oss, ned till Barnens hus, där vi får vara i fred, och festandet och ståhejet blir som en varm

ljuddkuliss i bakgrunden. Alla de vuxnare är litet rödlätta nu, och snart kan vi höra snapsvisor. Vi hör Pappas röst, litet tydligare, litet högre än alla andra. Fast han sjunger inte högst, genom två väggar, över daggvått gräs, tio tolv meter och sju trappsteg och genom ytterdörren. Men det var då och det händer aldrig igen.

24.

Det är alltid märkligt att komma tillbaka till en känd plats efter så länge. Man förvånas över hur litet allting förändras. Jag ser Petters affisch på väggen som sitter där sedan tio år och det blir en tidsmaskin. Jag vänder mig om och plötsligt är jag tio år tidigare. Allting är som då, hela Barnens hus och Petter och Rina och jag har förvandlats till yngre kopior. Jag kan känna lukten av honungsmjölk. Jag bara väntar på att Pappa skall komma in till oss och säga godnatt. När vi var unga läste han högt för oss alla, läste ur Gormengast, härmade Flay och Swelter, ibland fick vi läsa – tvillingarna, Steerpike och Prunesqualler. Han fortsatte med det rätt sent, jag tror att vi var 15-16 när han lade av, och då var det inte för att vi ville det eller tyckte att han läste mossiga böcker, utan för att Pappa själv var trött, hade andra arbetstider eller hur det nu var. Han läste ur en massa böcker om månen, pressurklipp som han prenumererade på och böcker som han lånade på Norrtäljebiblioteket eller beställde via bokbåten.

Pappa vänder blad precis samtidigt som tidsmaskinen för mig vidare, nu framåt i tiden. Bränslet är denna gång en annan affisch, betydligt mer modern, förmodligen uppsatt av Rina med en bild av Challengerolyckan.

Nu är året 1981 och Pappa lever, sjukdomen finns inte i våra liv ännu, vi är friska, mammorna är friska och Pappa är frisk. Vi sitter här nere, vi har dragit oss tillbaka hit efter Pappas födelsedagskalas. Det är som vanligt den 21:a juli och det är exakt 12 år sedan människan för första gången satte sin fot på månen. Vi har precis kommit ned hit och Rina är obegriplig. Hon säger saker som: "Det blir ikväll!" och "Vi är åskledare!" och "Vi brinner!". Hon förväntar sig att vi skall förstå. Hon tvingar oss att delta i hennes månlekar. Hon är trettioett år gammal och ler med hela ansiktet och vill att vi skall ränna runt i trädgården och låtsas att vi är astronauter. Vi landar på månen för första gången. I fönstret i storhuset ser jag Pappa. Han tittar på oss, ler och vinkar. Han astronautvinkar med yviga, långsamma nollgravitationsrörelser.

Det är nu jag hittar tillbaka till mitt gamla språk. Det ordskapande, lekfulla. Verbet astronautvinka. En nollgravitationsrörelse. Du vet vad jag menar. Och det är det som är poängen. *Nu.*

Affischen framför mig och doften av honungsmjölk. Jag står i Barnens hus och året är 1982. Det är november. Någonstans i gränslandet mellan vinter och höst. Kalendern säger höst, snön utanför säger vinter. Själv säger jag skitdetsamma och känner på ådringarna i träet i sekretären vid fönstret. Känner mig främmande för livet här, hör Rinas andetag på ovanvåningen. Ser Petters träskor på dörrmattan. Sätter mig ned vid bordet i det lilla köket. I kylen finns säkert mjölk och i skafferiet säkert honung. Det ligger ett par kastruller i skåpet till höger om ugnsluckan. Ekvationens lösning är honungsmjölk. Honung löst i mjölk värmd i kastrullen. Men jag är för lat eller för trött eller hatar att laga mat till bara mig själv. Alla tre antagligen. Men det är min plats vid bordet, i ett av skåpen finns nog min mugg kvar om ingen har slagit sönder den. Rina vänder sig i sängen på övervåningen, det knakar i träet. Här hör jag kanske hemma, jag kanske skulle kura ihop mig och lägga mig under bordet? Här i köket som luktar kök som det alltid har gjort. Jag har inga jobbiga minnen härifrån. Här lagade vi vår egen mat. Här rådde vi oss själva. Inga möbler här är gamla, avlagda. Nej, hur skulle det se ut. Är jag lika tossig som Rina? Det kanske jag är. Vi är ju iallafall släkt. Hon kommer härifrån. Här tillbringade jag mina somrar och mina jular och mina påskar. Så sitter vi ihop, hon och jag, och det är ingenting som går att ändra eller påverka. Det är så det är: allt har redan hänt. Allt som kommer att hända har redan hänt. Det enda som återstår är att minnas.

25.

Var var mammorna. Det var en av Pappas ständiga frågor, fast i nutid, presens: "Var är mammorna", han sade aldrig deras riktiga namn. Kanske när vi inte var där, men aldrig annars. Kallade Mamma för Mamma och Petters och Rinas mamma för Mamma. Mammorna var samlingsnamnet och vi lånade det och gjorde det till vårt. Men var var mammorna? Svårt att veta. Jag menar inte som i Pappas fråga. Då var svaret ofta att de gått till affären, gått till tvättstugan eller gått på promenad eller var nere vid bryggan. Jag menar var de var i våra liv. När jag tänker på min barndom ser jag alltid Pappa i bild, ofta i närbild eller extreme close-up, men aldrig mammorna. Mammorna var alltid någon annanstans, jag skymtar deras ben eller nakna underarmar bakom Pappa, men aldrig en mamma i helfigur eller en ansiktsbild. Jag vet inte varför.

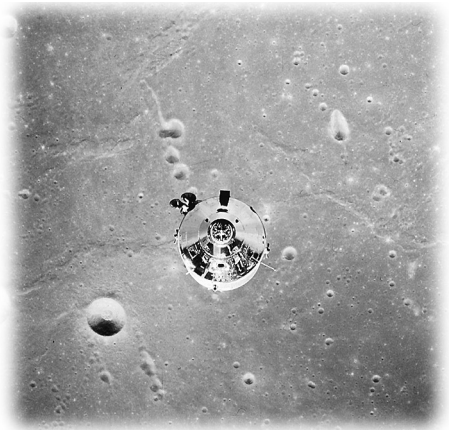
Ansikten skall vara så svåra att minnas, men jag kan framkalla Pappas leende på bilden som mamma lät trycka upp i fyra och gav som porträttbild åt oss alla att föra med till våra nya hem när vi nu skaffade dem. Ansikten skall vara svåra att minnas, och jag kan aldrig framkalla mammornas. När

jag tänker på Mammas ansikte får jag bara se bilden av Mamma i sorgflor efter Pappa. Jag kan inte ens minnas hur hon såg ut förra julen, förra sommaren, än mindre hur hon såg ut förr. Jag minns Stellans och Rinas och Petters och mitt men aldrig mammornas. Hur kan det komma sig?

När jag tänker på mammorna kommer jag att tänka på bullar och saft och maträtter som gravad lax med hovmästarsås, dillstekta potatis, köttfärsbiffar och lammfärsbiffar. Hasselbackspotatis, stuvad potatis, ugnsbakad potatis, kall potatissallad med rödlök och dijonsenap, färskpotatis med dill och örter. Potatismos, råstekta potatis med vitlökssmör, potatisgratäng, potatispaj. Pappa älskade potatis. Mestadels åt vi potatis, sås och så någonting till. Mestadels kött eller fisk. Men det var sekundärt, allt kretsade kring potatisen. När jag tänker efter äter jag ganska mycket potatis fortfarande, mycket mer än pasta eller ris. Men det här handlar inte om mammorna, det handlar om Pappa. Det är faktiskt så, Pappa är centralgestalten och ju mer jag låter mammorna vara med desto mer vrider han sig i sin grav och det inte meningen, är alls inte det det handlar om. Inte än åtminstone. Det här får vara ett slags bokslut och i en bok kan man inte ha mer än en huvudperson. Dessutom är det för tidigt med mammornas gravskrift ännu, vi måste låta dem dö först. Konstigt nog känner jag inte samma känsla inför det som för Pappa. Men jag väntade mig i och för sig nog ingenting annat.

26.

Pappa låg i hängmattan och läste Rymdens pionjärer. Ibland läste han någonting som var så intressant att han var tvungen att läsa högt. Ibland rabblade han långa listor med fakta som bara han förstod. Vi förstod "längd" och "vikt", men hade svårt att tänka oss nitton ton. Det var först när Pappa förklarade som det blev uppenbart att raketerna faktiskt var så stora som de var. Pappa förklarade gärna och berättade. Han låg i hängmattan mellan björkarna och läste högt för oss där vi satt vid trädgårdslandet på utemöbler av obehandlad furu och drack sockerdricka genom smala sugrör och krigade om vem som skulle få vilken sugrörsfärg. Pappa berättade för oss om kampen mot tyngdlagen, om flytande bränsle, och om kroppars tröghet. Enligt Pappa kunde man uppnå ljushastigheten med en mopedmotor, bara förutsättningarna var de rätta. Pappa ritade raketer åt oss i en skrivbok, fantiserade fram nya modeller och varianter. Vi

åt nygräddade bullar och utvecklade Saturnus 6 och Sojus, lekte Astronaut och Kosmonaut.

Slutet av boken handlade om rymddrömmarna, om kapplöpningen till månen, och varken Pappa, Stellan eller Rina kunde få nog av just det kapitlet. Om och om igen läste man om de nya raketerna som skulle komma, om månlandare och försök med apor och hundar i rymden. Vi gav Bosses och Anns hundar hemliga namn, som Bosse och Ann inte kände till, namn som Bjelka, Strelka och Laika, fast deras hundar inte är tikan. Men det som var mest fascinerande var just människorna i rymden och planerna på att landsätta en människa på månen. Pappas ögon tindrade när han sade det där, ”en människa på månen”, och knäppte händerna bakom huvudet och slöt ögonen och fantiserade. Mammorna förstod inte vad det var som var så fantastiskt. Hellre än att lyssna på Pappa eller skissa på raketer och omloppsbanor runt jorden diskade de, eller bar ner mattor till bryggan för att skura dem och piska dem och hänga upp dem på tvättstreckets bakom huset. De hade inte förstått någonting.

Vi var alla vansinnigt barnsliga när det kom till rymden. Kanske var det för att Pappa var så annorlunda när det handlade om månresorna, för att han var så entusiastisk, så fylld av iver inför det storslagna projektet att det var omöjligt att inte bli smittad. För honom kvittade det om det var amerikaner eller ryssar som var först på månen. För honom var det mer en fråga om att komma dit. I sina drömmar måste han ha stigit ut på månen tusentals gånger. Det är jag övertygad om. Konstigt vore det väl annars.

27.

Pappa bjöd hem Paul Petersen på en kopp kaffe och mazarin. Båten låg uppdragen på landbacken och skulle repareras, ses över, motorn smörjas och kölsvinet matas. Vi avbröt dem tio tolv gånger med olika frågor om lack och skrapning och olika bultars olika tjocklek för att det inte fanns i Pappas anteckningar i den röda skrivboken som Mamma hade skrivit ”Båten” på med blå kalligrafipenna.

Paul Petersen hälsade på oss mycket artigt och tittade intresserad på när vi röda i synen ställde våra frågor och Pappa gav ett utstuderat svar och skissade med fingret i luften för att förtydliga. Paul Petersen drack av mammornas kaffe och bet ett bett i den hembakta mazarinen och smulorna på bordet lockade till sig en sådan där fågel som flög till Ekelöf och Lars Forssell. En fjädermusa och Paul blev inspirerad. När vi för sjunde gången knackade på och bad att få ställa en fråga tog han en autografpena och började klottra ned en sångtext på en servett, en av mammas vita

linneservetter, men Pappa visade med handen att vi inte fick störa Paul, inte ens för att ge honom ett vanligt, vitt pappersark. Pappa visste vad det innebar att bli störd i arbetet, och nu tog han på sitt ansvar att Paul Petersen inte skulle bli avbruten, inte förlora sitt flyt.

Paul Petersen kastade fram ett par bokstäver och Pappa spelade på gitarren; Paul nynnade och skrev på servetten. När allt var klart sjöng han för Pappa som blev nästan tårögd och rörd och satte Mamma att kopiera Pauls anteckningar på skrivmaskinen. Själv behöll han servetten och ramade in den över hängarna i tamburen. Då och då tar han fram gitarren och spelar låten. Då får Stellan och Petter knäppa med fingarna i takt och leka doa-doa-kör. Pappa sjunger med sin bästa röst och vi knäpper och mammorna i köket upphör med disken eller strumpstoppningen och bara sitter tysta och lyssnar. Jag och Rina tittar på oss och försöker att inte skratta.

Pappa sade att att om båten bara hade varit sjömässig och han hade haft reservtankar hade han gärna kört hem Paul själv, men nu fick det duga med att följa honom till affärsbryggan och vänta passbåten. Innan Paul klev ombord på passbåten gav de varandra en sån där sällsynt och uppriktig manlig kram. Passbåtsmotorns dunkande var som ett rytminstrument och Pappa hängde gitarren om halsen och spelade ur minnet och Paul Petersen stod längst bak i aktern och sjöng som om han vore Gene Kelly, och alla som bodde i viken stack ut sina huvuden genom fönstren och nynnade melodin som var en sådan där som lätt sätter sig på hjärnan på en och som man kommer på sig själv med att jämt gnola sedan. Paul sjöng och försvann bort med passbåten men sången var inte mindre sann för det.

Vi kunde texten långt innan vi lärt oss tala engelska och det var först då vi förstod, texten, Paul, Pappa och vad som egentligen hade ägt rum den där speciella morgonen när Paul var på besök. Några veckor senare kom det en vinylskiva på posten till Pappa i ett rekommenderat brev och Pappa lade den bland de andra skivorna i skåpet och tog bara fram den och spelade den riktigt bra och riktigt dåliga dagar. De bra dagarna fyllde sången, laddade den på något sätt så att skivan blev statisk och drog till sig allt dammet, och de dåliga dagarna gav den, och Pappa sög i sig av all den där energin. Det hjälpte oftast att lyssna på Pauls visa.

28.

Som du ser på skissen är det tre hus. Fyra egentligen. Fem egentligen. Först är det Storhuset, det är det i mitten. På framsidan finns utbyggnaden, eller tillbyggnaden som vi gjorde -59. Då var jag elva. Ned mot vattnet

finns Barnens hus. Det ligger nästan vägg i vägg med lillstugan, som var Barnens hus när Pappa växte upp. Nu är det väl mest en bod, eller ett förråd. Och mittemot ligger Sjöboden där pappa har alla verktygen och det egenkryddade brännvinet är gömt. Han har gömt det i botten på den gamla vattentunnan. Vilket liv det blev när Mamma ville kasta den.

Bakom huset finns Bodarna. Där finns det gamla dasset innan vi skaffade mulltoa, där finns gräsklipparen och de gamla verktygen. Där gömde jag fickkniven jag stal, bland verktygen i Pappas verktyglåda. Det var ganska dumt eftersom han alltid använde de gamla verktygen iallafall eftersom han inte ville slita på de nya. Han var sådan. Sådana var de allihop i hans generation.

29.

Jag vill säga detta en gång till: bara för att det är i skärgården är det inte nödvändigtvis sommar. Skärgården existerar även vintertid. Det blir tjock is och man måste bryta rännor för att komma från Räfsnäs till Granhamn. Man kan gå mellan öarna på den tjocka isen.

30.

Pappa och Stellan satt vid köksbordet och bläddrade i postorderkataloger och talade om rymden igen. De vände blad, pekade och räknade efter på ett papper; vägde för- och nackdelar. De hade en schematisk skiss över tomten som visade höjd på träden, de hade själva uppskattat höjden genom att mäta ut en meter på stammen, ställa sig en bit ifrån, mäta hur lång metern var i millimeter på det avståndet och hur högt trädet var i millimeter varefter höjden på trädet kunde räknas fram. Det var Pappa som hade kommit på den fiffiga idén och därefter hade de mätt allt i hela trädgården för att vara på det säkra med att platsen som de valde för teleskopet skulle vara den bästa tänkbara. Små kommentarer om utsikt från de olika fönstren fanns också på papperet och för varje teleskop var de tvungna att gå genom allt igen, dra samma slutsatser från nästintill identiska uppgifter och räkna och bläddra och drömma vidare. Det var Pappa som beslutat sig för att köpa teleskopet, Stellan var förstås överlycklig, och de räknade på hur mycket av rymden, speciellt månen, de skulle kunna se beroende på styrkan på teleskopet.

31.

Stellan och Pappa satt i köket och talade om rymden igen. Rymden var oändlig och samtalen om rymden oändligt många. Pappa hade alltid tid för Stellan. Pappa slet sig och satte sig ned vid köksbordet och drack

kall pilsner och Stellan drack kall mjölk och de satt på samma sätt, med ena benet under det andra så att de så småningom fick blodstopp och var tvungna att byta ben, satt framåtlutade över bordet som om de var förtroliga med varandra och inte ville att någon annan skulle få höra.

Pappa jobbade på träbåten den sommaren. Träbåten var ungefär tre meter litet mer tvärsöver och kanske sju meter på längden. Det var en "Petterssonbåt", sade Pappa och fortsatte skrapa. Den var precis så hög att man kunde sola naken med sittdynorna som huvudkuddar och värmen från däckets gick in i kroppen så att man fick värmeutslag på ryggen och skinkorna. Det fanns tjocka lackdroppar som såg ut som bärnstenskulor och luktade sommar överallt runt båten och Pappa hade bar överkropp och en grön keps från ICA-handlarna och polerade båten med en duk som inte dög till något annat längre. Pappa pekade åt Stellan var det "behövdes tas" och var han skulle börja och hur han skulle angripa vissa fläckar för att det inte skulle bli några repor eller skador på det underliggande träet. Han gav Stellan en annan mössa och nickade menande åt verktygslådan när han tyckte att Stellan gav sig an ett arbete med fel redskap. Han dunkade Stellan i ryggen när han var nöjd eller stolt och mammorna kom ut med kaffe till de båda karlarna nere vid båten och Stellan drack kaffe svart fast han inte alls tyckte att kaffe var gott vet jag och höll god min. De skruvade isär hela motorn och bredde ut den del för del på trädgårdsbordet och putsade och donade och fejade och sedan satte de ihop den igen, det var mest Pappa förstås, utan att ens titta åt ritningen. De justerade rodret och masten och bytte lanternorna och fyllde på plastdunken med motorolja och bytte ut fendrarna och såg till att hålen i sittdynorna blev ordentligt lagade med tyg som var så likt det gamla som det bara var möjligt. Sedan fick vi alla lacka, men då var det för mycket för Pappa. Han satte Stellan att övervaka oss och sedan fick vi skrida till verket under hans insyn. Pappa såg på oss en stund från hängmattan innan han förlorade sig i Rymdens pionjärer och samtidigt som vi lackade överöste han oss med faktauppgifter om raketens längd och vikt och om televisionssatelliter och omloppsbanors högsta och lägsta punkter. Sedan somnade han med boken över det bara bröstet medan vi beströk båtskrovet med lackfärg med ganska styva penslar. Sedan lämnade vi den att torka och gick in för att se på teve och äta söndagsmiddag. Vi fick stek och kokt potatis och ärtor och Stellan och Pappa fick skära åt oss alla för vi hade så ont i handlederna av allt penslande. Sedan gick vi ned till oss och spelade monopol, Stellan och Pappa stannade kvar och såg på nyheterna. Det gick bra att spela monopol på tre personer också och vi saknade inte Stellan ett dugg.

32.

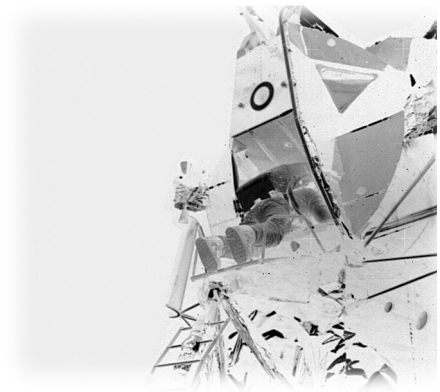
Lasarettet var tomt och tyst på natten. Tomheten – i den låg njutningen som var nattsköterskans. Man kunde gå längs korridorerna och dra med handen utmed strukturtapeten så att det rasslade som när en pust av västan sliter tag i tusen torkade flugvingar. Det var alltid stjärnklart, molnen vågade sig aldrig in över sjukhusområdet nattetid, och när man såg ut genom fönstren såg man in i kosmos öga, varje planet plågsamt klar och tydlig, himlen var en sandstrand av små prickar eller en tappad kulpåse över ett mörkbetsat bord. Sandalerna smaskade mot golven, tysta ljud av gummikyssar mot kall sten. Man hade mössan i handen – det var var nattsköterskans privilegium; man gjorde som man ville, inga läkare eller översköterskor med strama citronätarminer och förmanande pekfingrar: lasaretsnatten tillhörde nattsköterskan, och med den patienterna. Lina var en av de som blommade upp under nattsköterskans natt. I ett öppet fönster rökte hon en filterlös Trots med 10mg tjära, 4mg nikotin och 100mg frihet utan att fundera över att någon kanske skulle kunna se henne. Hon hade mössan i fickan och håret utsläppt. Men bara då.

Dagtid bar hon sin egen mask, dagsköterskans, med alla tillbehören: den hårt snörpta munnen, tilltalet som var kort i tonen, nedlåtenheten och sättet att titta ned på sin omgivning med högt buret huvud som om hon hade haft en hög, stärkt skjortkrage som inte lät henne böja halsen utan bara snegla nedåt. Hon visade sig bara som dagsköterskan för oss, för henne var vi överläkarna och översköterskorna, det var vi som bannade och förmanade. Mot oss fanns inga andra vapen än våra egna, det höjda pekfingret och den barska rösten, kyligheten, osårbarheten. Vi var aldrig du med henne för hon lät oss aldrig komma dit. Glömde sig korta stunder, sänkte garden men kom på sig och höjde den igen. När natten kom och vi sov kanske hon blev nattsköterskan, men jag vet ärligt talat inte. Hon dolde nattsköterskans förmodligen mjuka och runda kropp under kläder som framhävde dagsköterskans spetsiga och hårda. Kanske att det bara blivit så, att det var en ond cirkel som hon inte kunde rubba. En dag vaknade hon upp hård och kall och trivdes med det. Även om natten? Jag kan bara minnas att vi alltid var hennes patienter. Det var på oss hon sparkade på när hon sparkade nedåt.

33.

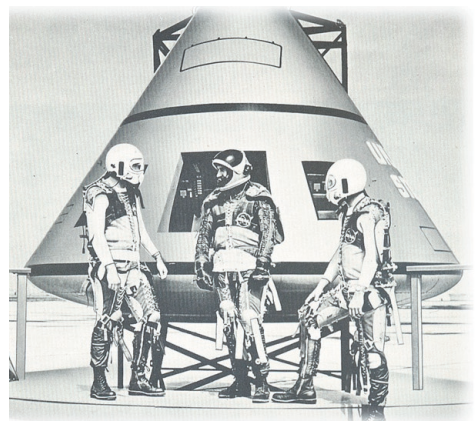
Pappa låg i sjukhussängen och rökte. Vad tjänar det till att ändra sina vanor den sista tiden, frågade han sig och jag kunde inte ärligt svara honom annat än genom att slänga en massa floskler till honom och jag vet att han inte hade gillat det. Som att påminna någon som äter en god måltid om dess

onyttighet. "Det där är riktig kolesterolmat", som Mamma brukade säga skämtsamt till Pappa när han åt korv eller ägg, alltid med samma resultat. Det var alltid så olustigt när Pappa blev arg. Han drog sig undan och ville inte prata med någon. Hans ilska spred sig från rummet med den demonstrativt stängda dörren genom hela huset och ut på tomten. Förstörde för oss alla, gjorde oss alla olustiga eller vresiga.

Han misstog mig för Rina från första början, och jag hade faktiskt inte hjärta att rätta honom. Jag bet ihop och hoppades att han skulle förstå ändå. Satt på sängkanten hos honom med ena benet över det andra och tog en cigarett jag också. Kände mig riktigt hemsk och onyttig och härlig. Han talade till mig med en röst som var speciell, avsedd för Rina, som var avskalad från allt ont, alla problem. När han talade med mig var det alltid bara krämpor eller smärtor. Nu fick jag höra vad Rina hade fått höra, blivit matad med under alla dessa år. Han lade handen på min, hans var kall och litet svettig, och hans hud var smått gulaktig och fläckig.

Lögnerna kom, lögnerna som vi blivit matade med som barn, alla lögnerna om Pappa och hans storhet, om alla hans bedrifter. Om Pappas vilda, hemliga liv som vi inte fick berätta för någon annan. Nu kom lögnerna igen, i än mer färgstarka versioner, finslipade och utprovade på Stellan och Petter och mig. Mer detaljerade än någonsin tidigare, och mer härresande. Uteslutande om rymden. Han hade en speciell röst, en öm och förklarande och övertygande röst som gjorde att jag nästan tvivlade på om allt ändå kanske var sant en sekund. Sedan blinkade han åt mig och pratade om den "lilla hemligheten" utan att närmare gå in på vad det var för något och förklarade för mig att jag absolut inte fick avslöja något. Det var mellan Rina och honom och det ankom ingen annan.

Han rökte och berättade och sade att jag inte fick berätta för min kusin-du-vet-vem att han rökte, för då skulle hon minsann komma sättande och förmana värre än två mammor tillsammans kan göra. Gud vet varifrån hon fått de där dragen, hon skulle ha behövt litet av din fantasi, Rina. Sedan gav han mig ett tjockt kuvert som jag skulle lägga i rockfickan på konfirmationskavajen i hans garderob och inte öppna under några

omständigheter. Och se till så att Carolina inte lägger vantarna på det, sade han eftertryckligt, gav mig en klapp i ändan och skickade iväg mig. Det märktes att han var trött efter ansträngningen. Så länge hade han inte talat sammanhängande på flera veckor nu, och knappt rört sig och än mindre rökt.

Jag vände i dörren och då hade han redan somnat och låg med halvöppen mun i sängen. Cigaretten i hans hand brann fortfarande och jag vände tillbaka, rökte upp den, den smakade illa och saknade filter. Jag satt ytterligare någon timme hos honom, han sov hela tiden, kysste honom på pannan och tog bussen till Räfsnäs och fick skjuts av Karl och Axel i Polisbåten ända fram till bryggan. Brevet hade jag i handväskan hela tiden.

34.

När det inte var något fel i hennes huvud var det fel på hennes kropp. Hon var litet tjock, sprang dåligt, såg dåligt och hennes tänder växte snett som en gammal ranglig gärdesgård. Pappa gav sig ut på eviga långpromenader med henne, tränade henne, lärde henne simma tidigt och tvingade henne att simma kors och tvärs över viken. Alla möjliga uppgifter skulle plötsligt lösas med att Rina sprang eller simmade någonstans och hämtade något, lämnade ett meddelande eller något annat.

Men synen kom tillbaka, läkaren sade att hennes huvud nu växt ikapp hennes ögon, och hon tappade nästan arton kilo och blev för smal så att vi var tvungna att mata henne med bullar och choklad så fort vi kom åt. Och av det fick hon vackra former, och det var samma sommar som hon lät klippa håret så kort som hon har nu och som hon alltid har haft sedan dess. Då var det några somrar som hon var vår drottning, hela öns drottning. Hon var inte bara vacker utan också intelligent och hade Pappas leende och Gud nåde den som vågade röra henne för då skulle Pappa kavla upp skjortärmarna förklara honom krig. Och det visste alla, att det var ett krig

som man inte kunde vinna, för Pappa var *Pappa*, och fortfor att vara det, ända till den där sista sommaren när Emanuel kom. Han arbetade som timanställd hos Gustavsson, fick fast anställning sedan på hösten och en gång sade han till mig att redan första gången han såg henne bestämde han sig att det skulle vara hon och sedan gjorde han ingen hemlighet av vad han tyckte om henne och varför han hängde på baksidan av huset, alldeles utanför tomten i tid och otid. Det var någonting över denna ärlighet och öppenhet som föll Pappa i smaken och innan någon visste ordet av satt Emanuel där vid köksbordet. Men då var det Pappa, och inte Rina som bjudit dit honom. Pappa ville nog visa att det var på hans villkor och att ingen skulle få nycklarna till Rinas hjärta med mindre än att han självant gav upp dem.

35.

När de var ensamma med varandra var det som om ett stort vansinne kom över Lina. Hon blev som förändrad, blev elak och argsint. Det var som om hon retade sig på någonting hos Rina, men inte visste vad, utan bara högg i blindo. Rina försökte undvika att vara ensam med Lina, men ibland gick det bara inte. Hon kunde ju inte vara med pojkarna jämt, delvis för att de var pojkar, men också för att hon var äldre än dem båda, faktiskt var hon äldst av alla kusinerna. Pappa var alltid trött efter arbetet, lät sig ompysslas av mammorna, och det var inte lönt att störa. Ensam kunde man alltid vara, men då kom Lina, drogs till henne som en magnet. Gick i stora cirklar kring henne och låtsades bara gå förbi, intressera sig för annat, snävade in cirklarna så att hon tillslut var tätt inpå, kikade över Rinas axel med genomborrande blickar, harklade sig, krävde uppmärksamhet, trängde sig på. För Lina fick man aldrig vara ifred.

När Lina var i närheten blev man liksom lamslagen. Som om man inte hade någon egen vilja. Man blev helt lealös varesig man satt eller stod. Man blev passiv, stirrade ut i tomma intet, bara väntade på att hon skulle försvinna. Det fanns inget försvar, det fanns inga verktyg för att bli kvitt henne. Det var som om Lina njöt av att vara elak. Linas bandspelare gick igång. Det var som om varje gång hon satte igång hittade hon djupare och dunklare sidor av Rina som Rina helst inte ville veta om, eller få uppförda i ljuset till allmän beskådan. Allt som de gjort som flickor gör när de var som systrar under de tidiga somrarna på ön och som de svurit att hålla hemligt kom upp i ljuset och framställdes som Rinas odygdiga eller olydiga påfund fast det kanske oftare än omvänt var Lina som hejat på eller varit den drivande kraften.

Lina hade ett subtilt sätt att lägga fram sina saker. En gång lurade hon Rina att Rina var gravid och det var två plågsamma veckor som Rina inte sov och blev alldeles gulaktig och svettig och bara ville dö innan hon fick reda på att stänklödningar inte alls fungerade så som Lina sade och att allt var som vanligt och att Emanuel faktiskt måste göra betydligt mer än att kyssa henne om det skulle bli barn.

Det är klart att mycket som Lina sade var sant, men i hennes mun blev allt plötsligt så farligt, så svartvitt, så löjligt eller dumdrigt. Lina kunde inte vara en lycklig människa. Gud give att hon inte såg på sig själv med samma ögon. Lina var kanske bara avundsjuk. Kanske var hon bara en ensam och övergiven och rädd flicka som inte visste bättre än att stampa på de som det gick att stampa på. Linas pappa var inte Pappa. I Lina fanns inga spår efter Alex.

Lina tvingade en att se genom hennes ögon, en svart värld där alla kanter var vassa, alla diken bråddjupa, allt var farligt. Lina tvingade en att kliva in i hennes värld, hela hennes stressade existens var som en malström som sög tag i en, sög en in i hennes värld och tvingade på en hennes sätt att se. Men aldrig när Stellan eller Petter eller mammorna eller Pappa var där. Bara när Lina och Rina var ensamma. Det var som om de representerade två kemiska ämnen som inte kunde samexistera och som kämpade om att dominera den andra och göra världen till sin: Linas värld av ändlösa faror och Rinas sorglösa värld där trädgården utanför Barnens hus lika gärna kunde vara ett månlandskap. Bara när Lina och Rina var ensamma var hon sådan, närvaron av någon annan neutraliserade henne, kanske Rina också. Då var det kav lungt.

36.

Jag kan ärligt säga att jag faktiskt är ärligt orolig över hur han hanterar Rina. Jag arbetar ju inom sjukvården, så jag har ju faktiskt en ganska god bild över hur sådant här går till, hur man skall bemöta människor med psykiska sjukdomar och vilka varningsklockor som man bör lyssna efter. Och den utbildningen saknar ju faktiskt Petter, och jag tror inte alls att man bara genom att bläddra genom hemvårdsbroschyrerna som man får av sjukvårdskonsulenten får samma kunskaper och insikter som jag har fått, både genom utbildningen och genom arbetslivserfarenheter. Det är ju lätt hänt att det blir fel, och Petter är ju faktiskt bara människa; det är lätt att brusa upp, lätt att glömma bort sig och fräsa eller snäsa ibland. Jag är ju tränad i att vara lugn och stillsam och att inte stressa patienterna ens under de mest hopplösa förhållanden, som till exempel vid ett brandlarm. Och hemvård förutsätter ju att den som vårdar måste kunna koppla av och inte

behöver gå på helspänn hela tiden, då blir det snart två som behöver vård. Det gäller bara att veta vad för signaler man skall hålla uppsikt för. Och det gör jag, jag är ju en tränad iakttagare.

Petter är lugn och sänlig och har en massa bra drag som verkligen gör honom lämplig som vårdare, tålmodet och sänligheten, men jag kan ändå inte hjälpa att jag är orolig. Det skulle kännas så mycket skönare om någon verkligt professionell tog hand om Rina och såg till alla hennes behov. Vad skall hända när hon kanske inte klarar att duscha eller gå på toaletten i framtiden? Skall Petter sköta det då också kanske? Dessutom tror jag att Rina skulle behöva litet kvinnlig förståelse; och det kan Petter då rakt inte ge henne.

Nu till exempel är hon skitig under naglarna, och håret såg ohälsosamt fett ut. Hur många dagar sedan är det sedan hon sist tvättade sig? Det är viktigt att hon inte bara är fast i sina egna rutiner, de blir snart ett vapen, en försvarsmekanism mot vården. Hon måste också underkasta sig andra rutiner, som tvagning och motion. Dessutom borde hon variera kosten litet grand, inte bara äta gröt och gröt och gröt jämt.

Jag tänker på den dag då våra föräldrar inte kan bo här längre; det kommer bli helt andra rutiner då, och Rina kommer att bli helt förstörd om hon inte har lärt sig att faktiskt hantera nya situationer. Här låter Petter henne leva helt skyddad från den verkliga världen, frossa i sina fantasitidningar och rymddrömmar när det hon egentligen behöver är att konfrontera omvärlden – inte bli världsfrånvänd. Petter slarvar verkligen med det, om han ens förstår hur viktigt det är. Han tycks inte riktigt kunna skilja på sin roll som vårdare och syskon, och då grumlas naturligtvis omdömet; det är ofrånkomligt.

Någon borde ta Rina i armen och ruska om henne litet och berätta för henne om hur saker och ting faktiskt ligger till. Skall Petter se efter henne hela livet? Hur skall han orka det, när Petter vill skaffa ett eget liv en vacker dag kommer Rina att sitta här och titta ut över viken och bara sitta. Vi måste tänka långsiktigt och på Rinas bästa. Vi kan inte bara skämma bort henne, det är inte bra för någon att bli så bortskämd som hon har blivit. Hon måste lära sig att livet inte bara är en dans på rosor. Att bara placera henne på en klinik skulle vara förödande för henne. Vi måste successivt vänja henne vid mentalvården. Det är ju trots allt där hon hör hemma och inte i någon förvuxen friggebod hemma hos brodern och föräldrarna.

37.

Det var ren rutin att hon blev kallad, alla sade att vi inte skulle fästa oss så mycket vid det, att man alltid gjorde så efter ett självmordsförsök och att vi istället skulle glädjas åt att självmördare inte var brottslingar enligt svensk lag, oavsett om de lyckades eller misslyckades. Läkarna skulle bara prata med henne, psykologen också, och därifrån skulle de bedöma huruvida det var ofarligt eller inte att släppa ut henne i samhället igen. För att inte göra så stor affär av det hela följde bara Stellan med som sällskap, vi andra stannade hemma och gjorde vårt bästa för att verka så normala som möjligt, gjorde bara normala saker som att hänga tvätt, hugga ved, fastän man missade tvättlinan och högg i kubben oftare än i klabbarna. Pappa fiskade och mammorna lagade en extra god middag som vi skulle ha när hon kom hem. Han kom hem tomhänt och luktade öl.

Jag tror att det var en torsdag, egentligen skulle vi ha ätit ärtsoppa och fläsk för det gillade Pappa, men mammorna hade övertygat honom om att vi skulle äta en stor stek och han hade gått med på det i utbyte mot en tjock sås och bädd av råstekt potatis. Stellan tog passbåten in till Räfsnäs vid elvatiden på förmiddagen och de väntades tillbaka vid femtiden. Sex timmar alltså.

38.

Stellan och Pappa hade det där speciella förhållandet, de kunde säga saker till varandra utan att använda ord – det kunde räcka med blickar eller miner. Stellan och Pappa hade ett samförstånd som ingen annan hade med Pappa. Pappa köpte hux flux ett teleskop som han och Stellan kikade i. De talade om stjärnor, Stellan frågade och Pappa svarade, broderade ut, berättade och flöt ut i eviga utläggningar om hur vårt solsystem kunde liknas vid en atom, och hur en atom såg ut, med planeter som kretsade kring ett centrum. Universum var som alla atomer sammantagna och var och en av oss bar inom sig miljoner miljarder solsystem, kanske med eget liv, kanske att det någonstans på en planet djupt inne i Stellan fanns en annan Pappa och en annan Stellan som just nu satt och kikade ut i rymden. Pappa sade att med så många atomer som det fanns i Stellan vore det osannolikt att så inte var fallet. Ju fler Stellan dess bättre.

Pappa sade det aldrig rakt ut men man förstod om man visste att läsa mellan raderna att jag inte var lika mycket värd. En son var en son var en son, oavsett om det var en plastson, trettioåret eller sjuttioåret. För Pappa var sjuksköterska inte ett yrke, inte en karriär, utan en frysbox, en vänthall, ett förstadium till äktenskapet. För Pappa fungerade det fortfarande så att en kvinna inte skulle arbeta. För Pappa var mannen fortfarande kung

över familjen. ”Det är klart att du skall skaffa dig ett arbete – så länge. Det är klart att du skall söka till barnmorska – det kommer du att ha nytta av senare i livet. Stiliga karlar de där läkarna, inte sant? Bra inkomst, och läkare kommer det alltid att finnas behov av. Du såg ju hur det var för astronauterna, eller hur? De hade tio läkare som undersökte dem under hela deras förberedelse för uppskjutningen. Även på Månen och Mars blir folk sjuka. Gift dig du med en läkare Lina, det är inget dåligt parti. Stellan måste få vara fri, vara en ung man. Stellan behöver väl inte arbeta, det finns ju gott om arbete att sköta här – vi måste ju lägga nya takpannor, och dessutom skall vi ju tjära båten till sommaren. Stellan kan gå här med mig, det finns massor av karlgöra här för oss, och så får vi tillbringa litet tid tillsammans Stellan och jag. Det vore väl trevligt?”

39.

Pappa blev inte ens pensionär. Så sent som för ett år sedan var det ingen som trodde att det skulle bli så här. Inte så snabbt, inte så snöpligt. Vi förväntade oss alla att Pappa skulle leva för evigt. Det eller en hjältedöd med skarpa kontraster, teatralisk, självvald och uppoffrande. Att slutet skulle bli så svagt, så bittert, kunde vi aldrig tänka oss. Det stämmer inte överens med Pappa, eller med Pappas minne heller, för den delen.

Alla var där. Som om det vore Pappas födelsedag, men ändå inte. För om det var Pappas födelsedag – var var Pappa? Var var det egenkryddade brännvinet? Långbord med vita dukar nedhållna av stålkulor och kakfat med flera våningar och praktiska handtag av förgylld mässing. Stämningen var avmätt, dyster. Pappa hade aldrig låtit det ske. Pappa hade heller inte gillat det. Dessutom var det snö överallt.

Sedan reste sig Farbror Anton och höll tal. Han stod som ett vingligt och vindpinat träd vid ena kortändan och sökte efter ord som han hade tappat bort. När han talade förr tystnade tillochmed koltrastarna och stararna. Alla ville höra på Farbror Anton. Han hade en sån där mun som liksom formade alla ord precis rätt. Han sade och kunde säga ”horder av middagsgäster” och ”härskaror av mygg” utan att det lät annat än precis i sin ordning. Nu satt han bara där och lät myggorna suga musten ur honom med sitt överkammade vita hår och fläckar på västen. Såg sig omkring som om han egentligen inte var riktigt närvarande, eller kunde förstå vad alla sade, och sedan plingade han i glaset med knivsändan och reste sig. Orden kom stötvis och pauserna var långa. Precis som pappa på slutet.

Att Pappa plötsligt skulle bli sjuk, att Pappa plötsligt skulle dö, kunde ingen av oss förstå. Särskilt inte Anton som nog räknat med att dö långt före

Pappa. Det var ju trots allt över tio år dem emellan. Pappa var borta och vid kortändan av bordet stod ingen stol. Det var en bra lösning och mestadels tänkte man inte på det. Det var som om man väntade sig att Pappa när som helst skulle komma in genom dörren, öppna den lite bryskt som vanligt, sparka igen den efter sig med stöveln, kasta kasken mot hängaren och missa med en hårsman. Som om vi alla sneglade mot dörren eller lyssnade efter dunket från polisbåtens motor.

Äntligen ensamma. Mammorna ville själva plocka undan. De var trötta och ville vara ifred. Ville gå och lägga sig fast klockan bara är sex. En hel dag utan ordentlig mat, bara kakor och tårtor och kaffe så att man blir alldeles jölmig och tung i magen och måste äta någonting riktigt för att inte må illa. Vi gick ned till oss, där vi brukade bo om somrarna förr, och pustade ut. Vi kände likadant allihop, utom Rina, som frågade efter Pappa. Tänk att det skulle bli så här.

Stugan såg sig ganska lik ut. Samma gamla planscher och affischer som för tio år sedan. Våningssängarna på vinden och utsikten över viken och affärsbryggan var den samma, fast viken är täckt av is nu, och bara en smal ränna av vatten för passbåten fanns. Jag minns att pappa gick över isen på skidor ofta, när vi var små, och Pappa ville alltid komma fortare fram, skida över isen, istället för att gå landsvägen. På samma sätt som han alltid ville ro dit på somrarna. Han brukade ha matvarorna i en stor, grön ryggsäck som farfar köpt på i England efter kriget och pilsnerbacken drog han efter sig i ett rep om midjan.

Tänk att det skulle bli så här. Så oväntat, så annorlunda än vad som var tänkt, än vad som var planerat. Om tre år skulle de ha varit gifta i fyrtio år.

40.

Pappa låg i ett eget rum mot slutet på Norrtälje lasarett, innan han kom hem igen för terminalvården. Det var mycket med det jordiska just då, jag skulle ha praktik och fick resa till Östersund för att göra den för att jag blivit osams med läraren här.

Pappa var så liten och tanig att det var svårt att förstå att han en gång varit fotbollstränare, sjöpolis, hobbysnickare, tvåbarnsfar, make och plastpappa på en och samma gång. Håret var alldeles grått och glest och bakåtkammat. Huden var gul och febrig. Hans händer var skakiga och kalla och svaga och ådrorna syntes igenom så där som de bara gör på riktiga gamla människor. Då visste jag för länge sedan att alla historierna bara var lögner, att Pappa aldrig hade jagat mördare eller träffat Tore Hedin. Att Pappa bara varit vanlig sjöpolis och aldrig gjort någon rymdpromenad, träffat några

berömda flygare eller så. Jag förstod aldrig att han fortfarande trodde att vi trodde det.

41.

Själva månlandningskvällen har liksom etsat sig fast i mitt minne, själva den dramatiska landningen, Linas honungsmjölk, ostsmörgåsar och Rina. Eller om det var litet senare. Och den där gamla, slitna frasen som vi alla måste säga med i hela tiden eftersom det är vad som krävs av oss.

Båten, sista sommaren Pappa lade ned den

— Efterord av Petter —

Det är så här jag har tänkt: det är svårt att komma ihåg ett helt liv, speciellt om man måste göra det under en och samma kväll. Också om det inte är ens eget liv, utan någon annans. Jaja, snarare ens eget liv genom någon annans. Du vet vad jag menar, du är ju rollspelare.

Så här: nedan listar jag några händelser som är viktiga för mig, som jag tyckte var fina eller har en speciell relation till. Det är inte säkert att de är speciella för dig, eller dig som Petter, eller hur? Men jag vill att du skriver ned stödord kring varje händelse – vilka texter hör till den och hur har du uppfattat dem? Du kan inte sitta och slå i det här häftet under pågående spel, det är bara ivägen. Ungefär som tärningar och regler, du förstår.

Men ännu hellre vill jag att du kompletterar min lista av viktiga händelser. Vad du fastnade för, eller sådant du minns som jag inte mindes när jag skrev ned allt. Jag kan ju knappast veta bäst, isåfall skulle ju ett huvud vara bättre än åtta, och det är inte fallet. Du skulle ju också kunna vara en exceptionellt dålig spelare, men jag tror inte det.

Alltså, sammanfatta det här häftet under de här rubrikerna och lägg till de rubriker (och sammanfattningar) som du saknar. De sidorna river vi av sedan och koncentrerar oss på just dem när vi spelar. Man kan kalla det en spårvagn, på samma sätt som det är en spårvagn att spelarna bestämmer händelseförloppet under spelets gång. Men det är ointressant. Vad som är intressant är hur du kombinerar dig med det här – det ser jag fram emot att få se. Jan och Tobias har förstås hjälpt mig med den här biten. Jag kan ingenting om sittande och stående spel (förklaras på nästa sida), om hur man lägger upp ett "arr" eller formulerar sig så att det går hem i rollspelssalongerna. Alltså, använd den här tiden till att tänka efter före. Tänk dig att nästan 50% av spelet bestäms nu, i förväg med grundval av vad du tänker och skriver nu, och gör det här *på allvar*. Pappa hade uppskattat det.

Återbesök i terminologiholken – *stående och sittande spel*

Inga spår efter Alex har flera nivåer av spel på samma scen samtidigt. En händelse kan utspela sig i ett minne eller i spelets verklighet. Spel kan också snabbt växla mellan dessa två lägen. Av olika anledningar använder vi någonting som kallas "sittande och stående spel". När man sitter befinner man sig i spelets verklighet och när man står befinner man sig i minnen, i drömmar, i återberättandet av faktiska skeenden etc. *Så småningom när spelets form för just er blir tillräckligt klar luckrar vi upp detta, men vi börjar med denna klara distinktion mellan sittande och stående spel.*

Vi kan ta ett exempel: Stellan, Lina, Petter och Rina sitter i soffan i Barnens hus på tomtens sjöside och talar. Detta representeras av spelande sittande på stolar. Stellan och Lina grälar om hur honungsmjölken kokades och tar sig så småningom upp i ett stående spel där Stellan och Lina är minnen och minnen av hur honungsmjölken kokades spelas ut. Men vems minne är det? Om det är Stellas minne (vilket man som spelare måste hålla reda på, vi kan tänka oss att Stellan reste sig först och därför styr) lägger Lina i tre skedar honung eftersom Stellan minns sötman väldigt starkt; Lina minns inte sötman utan sitt recept, en sked honung endast. Kanske tar Lina över scenen och visar Stellan hur det verkligen låg till (på ett plan är Stellan och Lina som fortfarande sitter i barnens hus och grälar scenens tilltänkta publik) – på något sätt som inte blandar bort korten för spelarna.

Kanske genom att Stellan får spela sin scen till slut och att Lina reser sig och styr, eller genom att Linaminnet inte betar sig i enlighet med hur (den sittande) Stellan önskar. Men det är inte slut här! *Petter och Rina som fortfarande sitter kan när som helst kalla tillbaka Stellan och/eller Lina till sittande spel genom att tilltala dem.* Plötsligt säger Petter, "Men Stellan, så var det väl inte!" varvid Stellan förväntas sätta sig ned och kommentera Petters utspel. Kanske växlar Petter och Stellan ett par ord och Stellan reser sig upp och fortsätter (kanske med Petters version införlivad), eller slutar Stellan med sitt stående spel, och så vidare. Lina påverkas förstås på samma sätt. Man kan också göra en poäng av att *inte* reagera på Petters input, vilket är samma sak som att ignorera någons tilltal. Oartigt men ibland nödvändigt.

Om andra roller: Det är inte meningen att du skall spela en annan roll än Lina. Man kan i och för sig tänka sig att du spelar någon av dina kusiner. Men ingen annan såvida inte situationen är väldigt exceptionell eller någon av spelledarna uppmanar dig att ta en annan roll. Den viktigaste insikten är att du inte spelar den rollen, utan någons (den styrandes i scenen) minne av rollen. T.ex. kan mjölkmannen spelas väldigt olika beroende på i vems minne man befinner sig. Det är enkelt, kraftfullt, och vi kommer att prata om detta innan vi börjar spela. Var inte rädda för att "göra fel" – rocka istället. Det kommer att gå precis hur bra som helst.

Allt gott,

Ian & Tobias

Pappas begravning

Det slog mig för några dagar sedan att jag faktiskt inte trodde att Pappa kunde dö. Jag vet inte riktigt hur jag har kunnat få för mig något sådant, men faktiskt blev jag förvånad över att han var dödlig precis som alla vi andra. Gamla övertygelser och uppfattningar har blivit sanning och spökar. Men det är ju helt befängt när man tänker efter. Gud vad trött man blir av allt detta. Att försöka mota iväg alla släktingar. Att inte gråta. Att vara stark. Att hålla Rinas hand i kyrkan och veta att hon inte förstår. Att se tillbaka på de sista åren och undra varför det inte blev så som man tänkte – att man kom och hälsade på oftare, att man var här så mycket man kunde, att man Ringde eller skrev ett brev. Skickade ett vykort. Lyckliga Petter som har fått bo här i alla år.

Petter och Rina

Hur fungerar det egentligen med den här hemvården? Hur ser en vanlig dag ut för er egentligen? Behöver du ingen annan hjälp? Hur mår du Rina? Petter, exakt hur är det med Rina, vad är hennes problem nu? Hjälper samtalsterapi? Finns det överhuvudtaget någon samtalsterapi?

Pappa får sjukdomsbeskedet & Pappa på lasarettet

Vi satt och spelade svälta räv och telefonen ringde. Pappa försvann utan ett ord, vi blev oroliga. Efter tre timmar kom han tillbaka. Det var hemskt. Vi visste inte vad vi skulle göra. Hur talar man om något sådant? Hur förhåller man sig till hela situationen? Man kan ju inte precis vakna varje morgon med inställningen att man måste göra så mycket som möjligt av dagen som ligger för ens fötter. Då blir man ju tillslut galen och går varandra på nerverna. Hur klarar man av att bara fortsätta att leva normalt?

Nattvak hos Pappa

Försvinn med en spelledare! Kom sedan tillbaka från lasarettet till Stellan, Petter och Rina som väntar dig. De sitter på nålar och undrar hur det är med Pappa. Du håller dem på halster, för de förtjänar att vänta. Du använder medvetet komplicerade termer för de skall inte tro att de förstår vad som egentligen händer. Du gömmer Pappas kuvert. Sedan glömmes du bort och kommer inte på var det ligger eller så har någon flyttat det. Skit samma vilket. Eller hur?

Stellan är Pappas favvo

*Du låtsas vara Pappa. Pappa tyckte bäst om Stellan iallafall. Och då kunde det låta så här, eller på tusen andra sätt. Stellan var en Pappamagnet och attraherade Pappa så mycket att man aldrig fick så mycket Pappa när Stellan var i närheten. Du talar till en imagi-
när Rina, Lina, Petter eller Stellan. Och Stellan är ju din favorit. För nu är du Pappa. Och då kan det låta så här.*

Läkarutlåtande om Rina

*De kallade mig till rummet där Rina skulle vara men istället var Stellan där. Jag blev förstås förvånad. Ibland undrar jag vem det egent-
ligen är som drömmer.*

Disko i Danmark

*Det var den lyckligaste tiden i mitt liv, resorna när vi var fria, själva, vi upptäckte vårt eget Europa. Det var alltid ett sådant jävla ös!
ÖS! Vi tog oss långt ut i förorten och sedan rusade vi in till stadskärnan, dansade och drack. Det var alltid ett sådant jävla tryck! Kväl-
larna i Danmark som fick oss att överleva resten av den övervakade sommaren. Inte en Emanuel så långt ögat kunde nå, men fullt av
vackra pojkar och flickor. Speciellt pojkar intresserade mig. Jag ville inte att Emanuel skulle bli min första.*

Pappa och Paul Petersen

*Vi hjälpte gärna Pappa. Han ville så gärna göra ett gott intryck på gästen. Han hette Pål och var från den andra sidan Atlanten. Pappa
ville att vi skulle komma med enerverande frågor och vara ivägen hela tiden så att han fick chansen att visa sin tålmodighet. Vi höll
på med båten så båtfrågorna föll sig naturliga. Pappa och Pål satt och drack kaffe i tillbyggnaden och vi rusade i skytteltrafik mellan
båten och Pappa så att vi blev alldeles svettiga. Pappa ville ha en skiva signerad av Pål tror jag.*

Pappas födelsedag

Stellan kunde gott ha köpt en bok som inte handlade om rymden. Stellan kunde gott ha köpt en bok som han själv inte var intresserad av att läsa. Som om Lina skulle köpa kursböcker om anatomi åt Pappa! De hemkryddade snapsarna bränner i halsen och man har ätit för mycket som vanligt. Nu har mamma plockat fram sånghäftena. Det står "Alex 50 år" handmålat på dem och under är det fastklistrade bilder av Pappa. Det är den där bilden med leendet, du vet. Jag bävar.

Apollo i trädgården

Stackars Stellan som var så rysligt trött på den där leken. Han anade aldrig att den skulle få sådana konsekvenser när de först lekte den.

Lina och Petter

När Lina skällde kunde inte Petter säga emot. Det var som om Lina kunde trolldom. Petter såg världen som den såg ut genom Linas ögon. Försökte prata om annat, om ämnen som Lina inte kunde vrida på så att de blev smutsiga. Alla ord blev smutiga i Linas mun; allt i hennes ögon. Försökte prata om annat, byta samtalsämne, titta ut genom fönstret men Lina slog klorna i en och klöste en blodig.

Rina går i sjön

Lina hade funderat på att ta sitt liv hon också, men eftersom hon var stark och höll sig i skinnet var det ingen som visste det, ingen som hade klappat henne på axeln och sagt att det var strongly gjort. Skulle hon säga att hon varit nära tre gånger men ridit ut stormarna skulle ingen ta henne på allvar. De skulle säga uppskattande saker, men man skulle höra på deras röster att de inte alls brydde sig eller trodde på henne. Det lönade sig att vara lika bräcklig som Rina tydligen. Först när man låg i vattnet och ville dö var man värd något.

Pappas sista tid i livet

Ingen orkade med honom. Eller snarare ingen orkade med hans sjukdom. Inte ens jag. Jag var den som fick ta hand om honom eftersom mammorna inte orkade. Petter var inte till någon hjälp och Rina... jag fick göra allt. Jag var ju inte så välsignat okunnig som alla de andra, jag förstod vad som skedde och hur ont det gjorde. Jag var den enda som visste när han skulle dö, och jag var den enda som konstant gick och räknade ned tiden. Det var inte en ynnest att han inte dog knall och fall, tvärtom var det det värsta tänkbara. Det gick inte att inleda ett sorgearbete när Pappa var i livet, det var först när han var död som det skulle gå att "ta tag i någonting". Därför gick jag och längtade efter att Pappa skulle dö. Jag erkänner! Jag längtade efter den dagen!

Pappa på band

Pappas röst hittar hit också. Du vet att Pappa spelar in, du har hittat bandet, du har lyssnat på hans olika inlägg, du vet vad han säger, du vill berätta. Alla de andra borde också få veta, du vill ha deras beröm, vill låpa i dig deras komplimanger.

Månlandningen

När Armstrongs klassiska replik kom sade vi alla med: "A small step for a man, a giant leap for mankind."

My Dad

(Paul Petersen)

He isn't much in the eyes of the world
He'll never make history
No, he isn't much in the eyes of the world
But he is the world to me

My dad, now here is a man
To me he is everything strong
No, he can't do wrong, my dad

My dad, now he understands
When I bring him troubles to share
Oh, he's always there, my dad

When I was small I felt ten feet tall
When I walked by his side
And everyone would say "That's his son"
And my heart would burst with pride

My dad, oh I love him so
And I only hope that some day
My own son will say
My dad ... now here is a man